

תוכן

3	תקציר
4	מבוא
5	רקע לעבודת ילדים
5	רקע היסטורי
7	הסיבות להעסקת ילדים
8	דמויות וארגונים מרכזיים במאבק נגד העסקת וניצול ילדים
9	האמנה לזכויות הילד
10	חוקי המגן
10	הגדרות
11	רקע
12	היסטוריה של חוקי המגן - בריטניה
14	היסטוריה של חוקי המגן בארצות הברית
15	החוק להגנת ילדים וצעירים משנת 1933
15	רקע
16	פרוט נושאי וחלקי החוק
17	החוק להגנת ילדים ונוער 2013-סקוטלנד
17	רקע
18	פירוט נושאי וחלקי החוק
19	החוק להגנת ילדים וצעירים משנת 1948
19	רקע
20	פרוט נושאי החוק
21	החוק להגנת ילדים וצעירים משנת 1969
21	רקע
21	פרטי החוק
22	סיכום ומסקנות
24	ביבליוגרפיה

מבוא

תופעת העסקת וניצול ילדים קיימת מזה מאות בשנים. עד למאה ה-17 ותחילת המאה ה-18 ילדים בכלל נחשבו לרכוש של ההורים עד הגעתם לבגרות וללא כל זהות עצמית או יכולת להתבטאות עצמית. עם כניסת המהפכה התעשייתית והקמתם של מפעלי תעשייה ומכרות רבים, הלכה וגברה התופעה של העסקת ילדים החל מגילאי 9 ומעלה במפעלים.

הילדים נחשבו לכוח עבודה זול וצייתן ובחלק מהעבודות אף התאימו יותר מאשר המבוגרים (כמו עבודות במפעלי הכותנה בתחום הטוויה וכמו עבודות במכרות והגעה למקומות שמבוגרים לא יכלו להגיע אליהם). נדידת משפחות לערים יצרה עודף ביקוש לעבודה ולעובדים הלא מאוגדים לא הייתה אפשרות או כח מיקוח מול המעסיקים ולא יכלו להילחם על הטבת תנאיהם.

החל מתחילת המאה השמונה עשרה וביתר שאת מאמצע המאה, החלה תנועה ליברליזציה ושוויון שגרמה בהדרגה להתאחדות של עובדים בתעשיות השונות וחושב מכך, להתחלת יצירתם של חוקי הגנה למען הילד. החלוצה בתחום זה הייתה בריטניה שהחל משנות השלושים של המאה ה-18 החלה לחוקק חודים בנושא גיל מינימום ושעות מקסימום בעבודת ילדים. חוקים אלו הלכו והפכו להיות יותר ויותר מפורטים עם השנים וכיסו נושאים נוספים כגון מערכת בתי משפט נפרדת לעבריינות נוער, הגדרה של שעות העסקת ילדים ומאיזה גיל, חיוב לאפשר לילדים זמן ללימודים ועוד. השתנתה התפישה של ילד כרכוש הוריו ללא כל זהות עצמית ובחוקים שחוקקו בתחילת המאה העשרים כבר הייתה סמכות למשטרה ולרשויות להתערב בתוך התא המשפחתי ואף להטיל קנסות ועונשים פליליים על הורים ובני משפחה שהואשמו בהתאכזרות או התעללות פיזית או נפשית בילדים. עם זאת לחוקים שנחקקו מאמצע המאה ה-19 ועד לתחילת המאה העשרים היתה כנראה יעילות מוגבלת בשל חוסר רצונם של המעסיקים לעמוד בתקנות אלו ולהפסיד רווחים מצד אחד ובשל חוסר מערכת בקרה ואכיפה יעילה מהצד השני. במאה העשרים חלו שינויים בקצב הולך וגובר שכללו חקיקת חוקים נוספים הן בבריטניה והן בארצות הברית, הקמת שירותי רווחה לטיפול בילד והפיכתו ושא הטיפול ברווחת הילד לנושא כלל ארצי ומתואם. הרשויות המקומיות קיבלו אחריות על הטיפול והמעקב אחר הילדים שבתחום אחריותן והחלו להבנות מאגרי מידע כלל ארציים לצורך תיאום בין הגופים השונים. האמנה הבינלאומית למען הילד שנכנסה לתוקף כחוק בינלאומי של האו"ם בשנת 1989 מהווה אבן דרך במאבק בעבודת וניצול ילדים. הגורמים לעבודת ילדים נותרו דומים היום במידה רבה למה שהיה לפני 100 שנה, עוני מרוד והצורך בהשלמת הכנסה למשפחה, חוסר נגישות למערכת חינוך, חוסר אפקטיביות של חוקי הגנה על הילד ותאוות בצע של מעסיקים ואנשי עסקים להגדלת רווחיהם על חשבון העסקת עובדים בשכר מינימאלי.

כיום מוביל את המאבק בעבודת וניצול ילדים, ארגון יוניצ"ף למען הילד שהוקם ופועל במסגרת האו"ם ומפעיל צוותי סיוע ומפקחים ביותר מ-200 מדינות ברחבי העולם. התופעה עדיין קיימת ובמידה רחבה, בעיקר במדינות נחשלות ומתפתחות לפי הערכות של אירגון יוניצ"ף יש עדיין מיליוני ילדים בעולם המועסקים בתנאים קשים כאשר חלקם עדיין לא בני 9 או 10.

רקע לעבודת ילדים

כללי

עבודת ילדים מוגדרת כהעסקה של ילדים מתחת לגיל המינימום המותר לעבודה בעבודות פיזיות או בעלות סיכון בטיחותי ומהותי או בהופעות למען רווח כספי. נושא זה התאפיין ומתאפיין בהעסקת של ילדים מתחת לגיל 10 ובגילאי 10-14, לעתי בשעות עבודה ארוכות מהמותר אף לעובדים מבוגרים וללא תנאי מחייה מינימאליים. נושא זה אפיין את מדינות המערב במיוחד בתקופת המאה ה-18 והמאה ה-19 עם עליית המהפכה התעשייתית. כיום נושא זה אינו קיים במדינות המפותחות אבל עדיין קיים במדינות מתפתחות ונחשלות ברחבי אפריקה, אסיה ודרום אמריקה בשל העוני הרב השורר בחלק מהמקומות והיות עבודת הילדים השלמת הכנסה למשפחות העניות לאפשר להן קיום מינימאלי.

רקע היסטורי

את נושא זכויות הילד נהוג לחלק לכמה תקופות, על מנת להבין טוב יותר את השינויים שהתרחשו בתחום זה. התקופה הראשונה והארוכה ביותר הינה למעשה עד סוף המאה ה-17, בתקופה זאת הילד נחשב כרכוש בלעדי של הוריו. זכויותיהם של ילדים (אם היו כאלו בכלל) נבעו מהזכויות של ההורים. כלומר חובת ההורים לדאוג לילד מבחינת קיום, מזון ומחסה נבעו בעיקר מהדאגה לילד כרכוש המבוגר ומהצורך והרצון לשמור על כח עבודה זול וזמין. להורים אף הייתה זכות לפנות לבית משפט במקרה של ילד מרדן או עיקש או אלים ובית המשפט היה יכול להטיל על הילד עונשים באותה צורה כמו על מבוגרים, כולל אף עונש מוות.

בתקופת המהפכה התעשייתית בסוף המאה ה-18 ותחילת המאה ה-19 העסקת ילדים היוותה דבר שגרתו ורגיל בכל מדינות העולם המערבי. באנגליה ובסקוטלנד, כשני שליש מהעובדים במפעלי הטקסטיל היו ילדים שעבדו במפעלים עד לגיל הבגרות ואז הפכו לעובדים מן המניין. גם במדינות ארצות הברית הייתה העסקת ילדים דבר שגרתו, ילדים הועסקו במכרות פחם ומחצבים שונים במפעלי זכוכית ופלדה ומפעלים תעשייתיים נוספים. יש לציין כי היו הבדלים בין המדינות השונות של ארצות הברית לגבי אחוז ההעסקה וגיל ההעסקה של ילדים. (Kirby, 2003).

בשנת 1851 נבדק בפעם הראשונה באופן כמותי אחוז הילדים העובדים ונמצא ש 30% ויותר מהילדים בגילאי 10-14 היו מועסקים בעבודה במפעלים ובמכרות ברחבי בריטניה וכ 40% ברחבי ווילס. מספרים אלו ירדו בשנת 1871 ל כ 23-24% בעקבות הכניסה ההדרגתית של חוקי ההגנה על הילד למדינה. (Kirby, 2003).

נושא ענישה ושימוש באלימות כלפי ילדים כחלק משמירת המשמעת בקווי הייצור היה דבר רגיל ונפוץ. העונשים השתנו בחומרתם ובתכיפותם אבל ברוב המקומות נעשה שימוש בעונש קבוצתי על מנת לייצר משמעת בקרב הילדים והנערים העובדים ובכל המפעלים והמכרות העונשים כללו אלימו פיזית לעיתים אף קיצונית כלפי ילדים וקטינים.. קבוצה שלמה הייתה נענשת על טעות של אחד העובדים. יש להבין כי תקופה זאת הסתמנה והייתה בכללותה תקופה אלימה, בעלים היכו את נשותיהם, הורים היכו את ילדיהם ללא שום יכולת או זכות להתערבות מצד הרשויות בתוך התא המשפחתי. כמו כן באותה תקופה היו נהוגים לא מעט סוגי ספורט שדגלו באלימות לשמה ואף הביאו למספר רב של מקרי נכות ומוות. (Nardinelli, 1982).